

Miroslav Pelikan

VELIKI POSAO

VELIKI POSAO

Dobro očuvana figura Berislava Tomasa nije odavala tajne njegovog složenog života, ispunjenog nizom manjih i većih podrhtavanja životnog puta. Berislav je, naime, živio pola svoga vijeka radeći kao administrator u Upravi grada, vrlo se polako krećući, točnije, mučno i tegobno, prema dalekom i sve više nedohvatnijem vrhu hijerarhijske ljestvice, predviđenoj za njegovu administrativnu klasu. Drugu polovicu života posvetio je umjetnosti ali ne stvarajući već pronalazeći djela, najčešće ulja, uglavnom umrlih umjetnika, a koja su se uz malo sreće mogla prodati na malenom i zahtjevnom tržištu umjetnina za nešto veći novac od onoga koliko su u startu plaćena. No, nikada nije imao jednog Bulića, slikarsku legendu. Berislav je nastojao održavati prijateljske i kolegijalne odnose sa gotovo cijelom populacijom koja ga je okruživala. S nekima se to nije moglo pa s njima Berislav uopće i nije komunicirao.

Manje-više, solidan uredni život. No, Berislava su jedino mučile relacije sa ženama i to posebno s onima koje su mu se svidale. Imao je niz sentimentalnih veza, kraćih i dužih, većinom neuspješnih. Kada bi mu se učinilo da je ipak našao ženu svoga života u njemu bi se nešto uzbunilo i on je postajao druga osoba, tražeći na sve načine mogućnost da prekine vezu.

Čim bi ta osoba nestala iz njegova života, taj ogavni crv u Berislavu bi se umirio i zaspao, vjerojatno, željno čekajući novo buđenje.

I evo, šestog desetljeća na vratima. Mnogi iz Berislavove radne okoline žustro su najčešće raspravljali o bliskoj mirovini, no njega te priče nisu zanimale.

U posljednje je vrijeme sve teže pronalazio vrjednije komade. Bilo je očito da su spremišta pomno očišćena a novih, zanimljivih imena nije bilo na vidiku. No, Berislav je svejedno vjerovao kako će se vrijeme samo pobrinuti za sve. Vrijeme će jednostavno iznjedriti nekoliko imena i sve će biti u redu.

Nekako, usporedo s tom nestašicom, već neko vrijeme Berislav nije bio u nikakvoj vezi, iako je bilo nekih prigoda.. Berislav je imao osjećaj kako se definitivno zasitio tih priča, osmijeha, uzdaha i ispričavanja, ružnog rastanka, bježanja, neugoda i napokon uz probuđenu nasušnu potrebu da bude sam.

Jučer mu je Franjo predložio zanimljivi posao. S Franjom je uglavnom i ordinirao po podrumima i tavanima u potrazi za pravom slikom. Udovica Skelić se želi riješiti krame iz svoje kuće a Franjo se dobro sjećao njezinog pokojnog sina Josipa. Josip Skelić, iznimno nadareni slikar, profesor na Akademiji, umro je mlad, mnogi su rekli, u trenutku kada se od njega najviše očekivalo. Nitko se poslije Skelićeve smrti nije bavio njegovim opusom, tu i tamo pojavila bi se poneka slika ili grafika postižući pristojnu cijenu.

-Evo, Berislave, možemo već sutra do udovice Skelić. Sve sam dogovorio. Koliko sam je shvatio, ona želi prodati kuću i odseliti se na more. Kaže da joj je dosta grada i bolnih uspomena.

Berislav i Franjo nisu bili očarani nađenim, tek nekoliko umrljanih skica. Nije bilo bolje niti u prostoru koji je Skelić koristio kao atelijer u kući, naime iza Josipa Skelića nije ostalo ništa. Odavno se provlačila priča kako iza Skelića nije ništa preostalo samo zato jer ništa nije ni radio. Pričalo se da je iznimno teško slikao, nikada zadovoljan ostvarenim.

U atelijeru, pored štafelaja nekoliko keramičkih vrčeva u kojima su se sušili štrkljavi kistovi, potpuna praznina.

-možemo samo uzeti ove kistove i pokušati ih prodati nekoj budali, govoreći, ovo su vam Skelićevi kistovi, preko njih je išla slikareva snaga.

Neka svaki ode za pedeset, sto kunai evo male zarade.

Kada već nije bilo Skelićevih slika, dobri su bili i kistovi.

Na veliko Berislavovo i Franjino iznenađenje, kistovi su otišli u jednom danu. Poslije su saznali kako su mnogi slikari, potajice, preko drugih, kupovali suhe Skelićeve kistove.

Prije samog odlaska udovice Skelić, uz njezino dopuštenje posjetili su još jednom atelijer. Smatrali su da ih prati sreća kada su ukupno pronašli dvadesetak umrljanih, odrvenjenih kistova, koji su već isti dan pronašli svoje mjesto na tržištu.

-I što sada?, zavapio je Franjo nakon doista uspješne prodaje.

-Možda bi valjalo pronaći još nešto, nekako nezainteresirano izusti Berislav.

-Nema tamo više ničega, odlučno se suprotstavi Franjo.

-Ako nema, treba nešto izmisliti, i dalje zamišljeno gledajući u neku udaljenu točku, odgovori Berislav.

Zašute, bez pravih riječi ne vrijedi govoriti.

Što bi to moglo biti tako zanimljivo sa Skelićem a što bi izazvalo interes javnosti? Preslagivali su misli obojica, brzo i nezgrapno, ne vidjevši načina kako razmišljanjem uopće dospjeti do adekvatnog rješenja.

Obojica su znali da oko Skelića nije bilo nikakvih tajni, pa čak niti banalnih nedoumica jer Skelić je po svemu bio krajnje jednostavan čovjek i složeno umjetničko biće.

-Ako ne postoji ništa stvarno, treba se koncentrirati na duhovno, razmišljao je glasno Franjo.

-To znači samo jedno, nasmije se Berislav, treba naći i uloviti duha.

-Skelićevog duha, Skelića duha samoga, odbrusi Berislav.

Ma daj, odmahne gotovo ljutito Franjo,- s duhovima nismo nikada imali posla.

Tako je razgovor o Skelićevom duhu i završio.

Idućih dana nisu se susretali, Berislav je bio opterećen novom reorganizacijom radnih mjesta i vraški se morao potruditi sačuvati radno mjesto.

Dobri kolegijalni odnosi s mnogima odagnali su vjetar propasti s njegova puta. Odahnuo je, neko je vrijeme miran a onda će nevolje opet nahrupiti, ali tada još gore i opasnije.

Ipak, nekako umiren, Berislav je počeo razmišljati o Skelićevom duhu. Taj se duh mora oživjeti, lako je zaključio.

U idućim danima kontaktirao je nekoliko imena iz novinarskih krugova koji su mu pružili potrebne podatke, kako dozirati informacije u medijima.

Berislav nije nikome ispričao detalje vezane za pojavu duha.

Franjo se složio s idejom, kako priča o duhu mora biti jednostavna i uvjerljiva. U pretrazi atelijera ukazao im se duh pokojnog slikara i nestao. Oprezno dozirajući priču, Berislav i Franjo dali su izjave prestrašenih za lokalni tabloid. Ukazao im se Skelić. No, niti nakon nekoliko dana nije bilo nikakvih reakcija, niti iz novinarskih krugova niti iz krugova sakupljača memorabilija. I kao što to obično i bude pomogla im je iznenadna smrt Skelićeve majke. Već te večeri, reporteri iz vodećeg dnevnog lista molili su za izjave. Zanimalo ih je, postroji li veza između Skelićevog duha i nagle smrti njegove majke? I Berislav i Franjo bili su zatečeni viješću s smrti gospođe Skelić. Ubrzo se otkrilo da je udova Skelić umrla na posve prirodni način, istina, neočekivano. U međuvremenu Berislav i Franjo punili su stupce tiskanih medija, pojavili su se više puta na TV-eu, uz niz radijskih emisija. Priče i izjave o Skelićevom duhu postale su dio svakodnevice. Neki su rado raspravljali o pojavi duha, jedni smijući se a drugi s ozbiljnim izrazom lica. Poneki su se čudili kako to da se Skelićev duh više ne pojavljuje, no ubrzo bi prestajali sa svojim upitima znajući da se ne valja petljati u onostrano. Zanimljivo je pripomenuti, prodaja umjetnina i memorabilija nije bilježila nikakve pomake.

Priča bi se vjerojatno postupno počela gasiti, tu i tamo vatrena iskrica o duhu bi zasvjetlucala, no zaborav je polako lijegao na misterij.

Krajem rujna, policija je pozvala Berislava na informativni razgovor. Vidno zapanjen, Berislav se čudio zanimanju policije za njega. No, nije morao dugo čekati na odgovor. Franjo je jučer pronađen mrtav u svom stanu u Livadskoj ulici 52.

Berislav se nije vidio s Franjom gotovo tjedan dana. Na poslu se odvijala nova reorganizacija, jednostavno nije imao ni vremena ni snage za bilo što drugo. Mato, stari policajac, s uvijek skeptičnim gestama suho mu je rekao.

-Da ste samo vidjeli njegovo lice. Toliko straha na jednom licu nikada nisam vidio, a vjerojatno znate, policajac sam više od trideset godina. Toliko straha. To lice je bilo unakaženo strahom, vjerujte mi.

Tek nekoliko znanaca ispratilo je Franju. Razišli su se nakon nekoliko pića, gotovo bez riječi.

Mjeseci su prolazili, Berislav se dobro održavao na radnom mjestu administratora u Upravi grada. U posljednje vrijeme, doista ništa, nula, nije uspio pronaći i prodati. Njegovo sekundarno zanimanje bilo je po svemu mrtvo, definitivno je pokleknulo pred naletima novih dana i novih običaja. No, ipak, Berislav se nije žalio. Nedavno je, malo podrobnije, upoznao Lanu, dugogodišnju djelatnicu u Upravi grada. Godinama su se poznavali i tek

formalno pozdravljali a onda se dogodio klik i priča započne. Berislav se uistinu čudio sam sebi. U sebi je naslutio i prepoznao iznimnu silinu osjećaja, iznenadnih nekontroliranih provala čuvstava.

Početkom prosinca obavijestio ga je odvjetnik Pames o oporuci gospođe Skelić. Gospođa Skelić je njemu ostavila izvjesni slikarski materijal. Berislav je preuzeo četiri slike, ulja na platnu, srednjeg formata. Riječ je bila o četiri Skelićeva autoportreta. Teško da se s ovim nešto može napraviti jer nitko nikada nije nigdje spomenuo Skelićeve autoportrete, pomalo je zdvajao Berislav. Iste je večeri pomnije pregledao slike. Slike su nedvojbeno pripadale Skeliću, u dnu jasni potpis s oznakom godine nastanka, posljednje godine Skelićevog života. Uz to, vrlo prepoznatljivi nanosi bojom.

Gledajući dio po dio slika, Berislav je s nevjericom uočio, uvijek sa strane, nešto prozirno iza Skelićevog lika, nešto kao pomaknuta zavjesa. Zagledao se iznova, snažnije, odlučnije, prva, druga, treća, četvrta slika. Bjelina uvijek na istom mjestu.

Uz pomoć povećala, lako se vidjelo, gdje su trebali izvirivati prsti prikaze, Berislav je prepoznao suhe kistove. Oblije ga hladni znoj. Ovo je duh, Skelićev duh. Skelić je na svojim autoportretima zabilježio

duha. Je li Skelić narisao svoga duha? Je li to mrtvi Skelić?

Pokušao je bezuspješno odagnati te misli od sebe. Gotovo je cijelu noć probdio, znojeći se, širom otvorenih očiju uprtih u strop.

Početna neugoda razvila se u akutni strah, slika se mora riješiti pod svaku cijenu. Ma što, poklonit će ih, eto što, one moraju otići.

Jutarnji zraci tek su se probijali. Berislav je bio posve iscrpljen. Nekako, srećom, uspio je zaspati. No već u idućem trenutku otvorio je oči i pokušao se pridignuti. Nije mogao. Legne iznova, nekako se osloni na laktove i pogleda prema prozoru na kojem se ocrtavala naznaka svjetlosti.

-Ah dobro je, uskoro će dan.

Spusti glavu na jastuk ohrabren novim danom. Sa zadnjim snagama ustane, pomalo se oslanjajući na krevet.

Pozornost mu privuče lelujanje zastora. Evo i jutarnjeg vjetra, pomisli netremice gledajući u razigranu zavjesu.

Odjednom se zavjesa razlomi i polovica klizne prema njemu.

Zapanjen, Berislav, bez glasa, nijemog lica samo je začuđenim očima promatrao prikazu.

-Tko si ti?.,jedva izusti.

Bijela koprena zastane.

-Tko si ti? Je si li Skelićev duh?

-Ne, jedva čujno odgovori prikaza, ja sam tvoj duh
i pruži prema njemu sa svojim ledenim rukama
mali plosnati predmet. Slika, Izdaleka i u polutami
Berislav je odmah prepoznao
Bulićev akvarel iz 1936.godine iz serije
Španjolska.

-Ne, tiho još jednom kaže prikaza, ja sam tvoj duh.
Berislav nesvjesno uzmakne, sruši se u krevet a
svjetlost se započne razlijevati po prostoru.
Dugo je trljao oči. Uopće koliko je sati?
Pogleda prema prozoru, prepun zlatnog svjetla,
zavjesa je mirovala. Skoči sa kreveta i u trenu
pretraži cijelu sobu. Slike nije bilo nigdje.

Miroslav Pelikan